

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Biblioteki kościelne na łamach naukowych czasopism diecezjalnych

Author: Ewa Olszowy

Citation style: Olszowy Ewa. (2012). Biblioteki kościelne na łamach naukowych czasopism diecezjalnych. "Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media" (Nr 1 (10), (2012) s. 115-151).

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Ewa Olszowy
Biblioteka Teologiczna
Uniwersytet Śląski w Katowicach
e-mail: ewa@wtl.us.edu.pl

BIBLIOTEKI KOŚCIELNE NA ŁAMACH NAUKOWYCH CZASOPISM DIECEZJALNYCH

ABSTRAKT:

Celem artykułu było ukazanie w jaki sposób temat bibliotek kościelnych podejmowany jest na kartach czasopism teologicznych wydawanych przez polskie seminaria duchowne. Analiza, której poddano prawie 40 tytułów, pokazała, że problematyka kościelnych zbiorów bibliotecznych pojawia się w blisko 100 publikacjach. Przedmiotem zainteresowania są w większości biblioteki klasztorne, zbiory książnic seminaryjnych oraz prywatne księgozbiory duchowieństwa.

SŁOWA KLUCZOWE:

Biblioteka kościelna. Czasopismo teologiczne.

Rys historyczny czasopism diecezjalnych

Szerokie forum myśli teologicznej od kilkadziesiąt lat stanowią periodyki naukowe wydawane w polskich diecezjach Kościoła rzymskokatolickiego przez lokalne seminaria duchowne lub instytuty teologiczne.

Naukowe wydawnictwa teologiczne zaczęły powstawać w latach 60. ubiegłego stulecia, wzbogacając religijne czasopiśmiennictwo diecezjalne reprezentowane głównie przez urzędowe pisma kurialne o zasięgu lokalnym. Jako pierwsze powołane zostały do życia w 1964 r. „Studia Warmińskie”. Cztery lata później 2 śląskie diecezje – katowicka i opolska – rozpoczęły wydawanie własnych czasopism: „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych” oraz „Rocznika Teologicznego Śląska Opolskiego” (od 1973 r. pod nazwą „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”). W 1969 r. na terenie diecezji chełmińskiej¹ zaczęły ukazywać się „Studia Pelplińskie”, a w archidiecezji wrocławskiej „Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne”. W 1972 r. założono „Poznańskie Studia Teologiczne” i reaktywowano „Tarnowskie Studia Teologiczne”². Rok następny przyniósł kolejne tytuły: „Częstochowskie Studia Teologiczne”, „Studia Gdańskie” oraz „Studia Płockie”. W 1975 r. swoją pracę wydawniczo-naukową wznowiły „Studia Gnesnensia”, których początki sięgają jeszcze okresu międzywojennego. Podążając za przykładem wspomnianych diecezji, środowisko teologów sandomierskich rozpoczęło w 1980 r. wydawanie „Studiów Sandomierskich”. Natomiast w 1983 r. do katalogu zorganizowanego piśmiennictwa teologicznego dołączyły „Warszawskie Studia Teologiczne” oraz „Studia Teologiczne. Białystok-Drohiczyń-Łomża”, będące kontynuacją periodyku o tym samym tytule wydawanym w Wilnie (1932-1938) oraz w Rzymie (1943-1947). Tym razem wydawnictwo stało się wspólnym organem naukowym aż 3 diecezji: białostockiej, drohiczyńskiej i łomżyńskiej. Następne lata przyniosły tytuły: „Studia Paradyskie” (1985) oraz „Premisla Christiana” (1987/1988). Pozostałe czasopisma powstawały już w nowej rzeczywistości politycznej po 1989 r., wraz z nowymi diecezjami utworzonymi w wyniku największej w historii Polski reorganizacji administracyjnej Kościoła w 1992 r.

Szkicując krótko historię naukowych wydawnictw teologicznych, przypomnieć należy, że pojawienie się nowej inicjatywy wydawniczej było w okresie PRL znaczącym wydarzeniem dla danej diecezji oraz jej lokalnego środowiska naukowego. Fakt, że drukowanie czasopism uzależnione było od zgody władz państwowych, powodował, że możliwości publikowania były mocno ograniczone. Obecnie sytuacja

---

¹ W 1992 r. Jan Paweł II dokonał reorganizacji administracyjnej Kościoła w Polsce – zniesiono diecezję chełmińską, a utworzono metropolię gdańską, diecezję pelplińską i toruńską.

² Pierwsze 3 tomy czasopisma ukazały się w latach 1938-1940.

wydawnicza kształtuje się odmiennie. Zarówno duchowieństwo, jak i teologowie świeccy, dysponują rozległymi możliwościami ogłaszania drukiem swoich prac, za sprawą m.in. ogromnej liczby czasopism teologicznych, na które składają się periodyki naukowe prawie każdej już diecezji, coraz liczniejszych wydziałów czy instytutów teologicznych w wyższych uczelniach oraz cały szereg innych wydawnictw religijnych.

Warto przyrzeć się również celom, dla których były zakładane omawiane czasopisma. Środowiska kościelne, szczególnie duchowni niezwiązani z uczelnią posiadającą własny periodyk naukowy, odczuwały brak wydawnictw specjalistycznych. Urzędowe pisma kurialne, kalendarze liturgiczne czy też inne tytuły o charakterze religijno-kościelnym ani ze względu na rangę, ani objętość nie były wystarczającym polem dla rozwijania nauk teologicznych, publikowania fragmentów rozpraw doktorskich, materiałów źródłowych, komunikatów czy sprawozdań. Nowe tytuły miały ułatwić kapłanom start do pracy naukowej, służyć pogłębianiu formacji umysłowej i pracy duszpasterskiej i równocześnie przyczynić się do realizacji postanowień Soboru Watykańskiego II. Czasami inicjatywa wydawania periodyku wynikała z konieczności konsolidacji środowiska teologicznego wobec działań władz państwowych, czego egemplifikacją są „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”, będące odpowiedzią na powołanie w 1968 r. Uniwersytetu Śląskiego [93, s. 9, 13]. Nie bez znaczenia były względy prestiżowe – każda z diecezji chciała zaznaczyć swoją obecność na mapie nauk teologicznych.

Obecnie naukowe periodyki teologiczne służą duchowieństwu diecezjalnemu, ale też autorom świeckim oraz wszelkim czytelnikom zainteresowanym pogłębianiem wiedzy religijnej. Niewątpliwie stanowią bogaty wkład naukowy duchowieństwa do kultury polskiej.

Zakres tematyczny

Widoczne jest podobieństwo tytułów czasopism. Zazwyczaj tworzy go wyrażenie „studia” oraz nazwa wskazująca na diecezję, którą reprezentuje periodyk. Trzecim elementem jest często przymiotnik „teologiczne”, określający profil tematyczny wydawnictw. Uzupełnienie przez przymiotnik „historyczne” (znamienne, że nazwę taką przyjęły głównie śląskie wydawnictwa: „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne”, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego”, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne”) wskazuje na ważkość badań historycznych, zwłaszcza nad historią Kościoła lokalnego.

Publikowane w czasopismach artykuły poświęcone są zagadnieniom z zakresu szeroko rozumianej teologii. Czytelnik znajdzie w nich

wartościowe prace m.in. z dogmatyki, katechetyki, bibliistyki, prawa kanonicznego, patrologii, misjologii, ekumenizmu oraz historii Kościoła. Bardzo mocno zaakcentowane zostały prace z zakresu filozofii, bez znajomości której nie sposób zgłębiać teologii. Wydawnictwa pozostały także otwarte na inne obszary wiedzy, szczególnie na nauki społeczne – psychologię, pedagogikę, socjologię. Co więcej, w znacznym stopniu uwzględniana jest problematyka regionalna – w aspekcie historycznym i współczesnym. W niektórych czasopismach wyodrębniono nawet na jej potrzeby specjalne działy (przykładowo: *Pelplinensia*, *Vladislaviensia*), co podkreśla zainteresowanie lokalnego ośrodka wiedzy kościelnej sprawami regionu.

W tematykę regionalną wpisuje się niejako zagadnienie bibliotek kościelnych, które obok kwestii ściśle teologicznych, podejmowane jest również na kartach naukowych periodyków diecezjalnych. Naturalnie nie jest to jedyne miejsce, w którym odnaleźć można wartościowe opracowania dotyczące tego rodzaju książnic. Bibliotekarstwo kościelne doczekało się już fachowego czasopiśmiennictwa, głównie za sprawą wydawanego od 1959 r. periodyku „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” oraz czasopisma Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES o tytule „Fides. Biuletyn Bibliotek Kościelnych”, ukazującego się od 1995 r. Ponadto problematyka księgozbiorów kościelnych zajęła poczesne miejsce na łamach wydawanych od lat, bibliotecznych i historycznych wydawnictw ciągłych o ugruntowanym poziomie merytorycznym, do których należą m.in. „Roczniki Biblioteczne”, „Nasza Przeszłość”, „Saeculum Christianum” czy „Śląski Kwartalnik Historyczny «Sobótka»” i pojawia się w nowych czasopismach z zakresu bibliotekoznawstwa, na przykład w „Toruńskich Studiach Bibliologicznych”. Podkreślić należy również, że od wielu lat prowadzone są prace nad stanem badań nad polskim bibliotekarstwem kościelnym, czego efektem są obejmujące już w sumie 100 lat bibliografie wydane przez zmarłą Krystynę Bednarską-Ruszajową, Małgorzatę Janiak, Władysława Andrzeja Pabina i Ryszarda Żmudę [35; 68; 119; 120-121].

Problematyka bibliotek kościelnych

Interesujące jest jednak, w jakim stopniu tematyka bibliotek uwzględniana jest na łamach periodyków diecezjalnych, ukierunkowanych przede wszystkim na badania teologiczne. Kwerendą objęto 36 czasopism³ wydawanych przez seminaria duchowne lub związanych

---

³ Dwa czasopisma zmieniły tytuł, dlatego liczba czasopism podana w wykazie na końcu pracy wynosi 38.

z nimi (z wyłączeniem seminariów zgromadzeń zakonnych). Zebrany materiał obejmuje blisko 100 publikacji: artykuły, komunikaty, sprawozdania i recenzje.

Nie wzięto pod uwagę pism wyższych uczelni (Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Akademii Teologii Katolickiej, a obecnie Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Papieskiej Akademii Teologicznej, czyli dzisiejszego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II) oraz wydawanych przez wydziały teologiczne. Wyjątek stanowią tytuły zainicjowane jeszcze przez seminarium duchowne, które z chwilą utworzenia wydziału stały się automatycznie jego organem naukowym lub też tytuły będące kontynuacją periodyków seminaryjnych. Szczegółowy wykaz czasopism objętych badaniem umieszczony został na końcu pracy.

Treściowo uwzględniono jedynie artykuły odnoszące się wprost do bibliotek kościelnych. W polu badawczym znalazły się również księgozbiory prywatne księży oraz osób świeckich (tych ostatnich – jeżeli włączone zostały do zbiorów kościelnych). Pominięto teksty poświęcone wyłącznie konkretnym egzemplarzom ze zbiorów bibliotek – dotyczy to omawianych często pod względem treści lub konserwacji ksiąg liturgicznych: antyfonarzy, gradualów, mszałów czy psalterzy – zagadnienia tego rodzaju zaliczono do problematyki księgoznawczej, która zasługuje na odrębne opracowanie.

Analiza zgromadzonego materiału wykazała, że w ogłaszanych pracach dominuje ujęcie historyczne – badane są dzieje bibliotek oraz podejmowane są próby rekonstrukcji zbiorów. Sporym zainteresowaniem cieszą się zdecydowanie biblioteki klasztorne, kolejno księgozbiory katedralne i kolegiackie. Mało jest natomiast tekstów zajmujących się bibliotekami parafialnymi. Ponieważ periodyki są wydawane lub związane ze środowiskiem naukowym seminariów duchownych, to na ich kartach publikowane są również wyniki badań nad miejscowymi bibliotekami seminaryjnymi. W ich zasobach szczególne miejsce zajmują liczne i cenne księgozbiory prywatne duchowieństwa, którym poświęcono największą liczbę opracowań. Ponadto można zauważyć, że dla badaczy kościelnych librarii ważny temat stanowią straty wojenne i rewindykacja zbiorów, jak również kontrola bibliotek seminaryjnych w 1960 r.

Autorzy podejmują także zagadnienia współczesnego funkcjonowania bibliotek. Część prac ma charakter informacyjny, przedstawia bieżącą działalność instytucji, dostarcza dane statystyczne dotyczące wielkości zbiorów lub udostępniania. Liczną grupę stanowią sprawo-

zdania z bibliotecznych konferencji i wystaw. W czasopismach publikowane są też recenzje wydawnictw z zakresu bibliotekoznawstwa.

Biblioteki klasztorne

Księgozbiory klasztorne są jednymi z cenniejszych polskich zbiorów bibliotecznych. Badania nad ich dziejami i zawartością mają już długą tradycję w polskiej historiografii, chociaż nadal odczuwalny jest brak monografii poszczególnych bibliotek klasztornych. Skromne artykuły lub fragmentaryczne wiadomości w pracach dotyczących dziejów zakonów nie oddają w pełni bogactwa tych ksiąźnic. Trudności w opracowaniu zbiorów klasztornych wynikają z faktu, że na przestrzeni wieków uległy one albo zniszczeniu, albo rozproszeniu, szczególnie po trwającej od końca XVIII w. kasacie klasztorów. Ważnym źródłem, pomocnym przy rekonstrukcji dawnych księgozbiorów, jest przede wszystkim inwentarz, o ile przetrwał, dalej kroniki klasztorne lub inne dokumenty, akta wizytacji, zachowane noty proveniencyjne na egzemplarzach, choć często znajdują się już w innych bibliotekach. W przypadku, kiedy nie dysponujemy wymienionymi źródłami, pewne wnioski można wysuwać na zasadzie analogii z innymi placówkami tego rodzaju.

Wydaje się jednak, że pomimo wszelkich ograniczeń warto podejmować próby odtwarzania zakonnych zbiorów bibliotecznych. Jak pokazały wymienione opracowania, wysiłki tego rodzaju podejmowano wielokrotnie na kartach periodyków diecezjalnych.

I tak Leokadia Grajkowska, w oparciu o nieliczne ocalałe egzemplarze znajdujące się w Bibliotece Katedralnej w Gnieźnie, Bibliotece Kórnickiej, bibliotekach im. E. Raczyńskiego i uniwersyteckiej w Poznaniu, przedstawiła bibliotekę klasztorną cystersów w Wągrowcu. Jej początek, zdaniem autorki, datować można od momentu założenia konwentu w Łeknie, natomiast rozwój rozpoczął się od końca XV w. Podała informacje na temat działalności poszczególnych opatów klasztoru, którzy przyczynili się do powiększenia ksiąźnicy [28].

Bibliotece klasztoru oo. reformatów w Wejherowie poświęcił swoją rozprawę Mirosław Lademann. Księźnica powstała wraz z klasztorem w XVII w. i wraz z nim wzrastała. W czasie II wojny światowej poniosła wiele strat. W 1972 r. z powodu braku miejsca w klasztorze przekazana została do biblioteki Głównej Prowincji w Poznaniu, gdzie znajduje się do dziś. Autor omówił zbiory biblioteczne korzystając z odnalezionego w Archiwum Parafialnym w Wejherowie katalogu, którego analiza wykazała, że dominowały literatura ascetyczna i zbiory kazań, co odpowiadało regule franciszkańskiej: zakon żył w ascetycznym ubóstwie i prowadził aktywną działalność kaznodziejską [45].

Zasoby biblioteczne biblioteki bernardynów w Poznaniu zbadał Bogumił S. Tomczak. Ramy chronologiczne pracy wyznaczyły daty 1656-1836, a więc czas od zakończenia wojny ze Szwedami i częściowego wywiezienia księgozbioru do Szwecji lub zniszczenia – po rok kasaty klasztoru. Gromadzone książki miały służyć celom praktycznym, co wpłynęło na proces rozbudowy działu duszpasterskiego i kaznodziej-skiego w bibliotece [98].

Historią innej księżnicy tego samego zakonu zajęła się na łamach „Studia Gnesnensia” Jadwiga Rył, która na podstawie materiałów archiwalnych Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie zaprezentowała losy biblioteki bernardynów w Bydgoszczy po kasacie klasztoru w 1829 r. do 1923 r. Część księgozbioru trafiła po kasacie do parafii farniej w Bydgoszczy i powiększyła zasób tamtejszej biblioteki. Na początku XX w. została złożona w tymczasowy depozyt w Bibliotece Miejskiej w celu skatalogowania i uporządkowania [90]. W osobnym opracowaniu autorka opublikowała odpis katalogu zdeponowanych ksiąg [89].

W obszarze zainteresowań J. Rył znalazł się również księgozbiór biblioteki klasztoru benedyktynów w Mogilnie, której początki sięgają drugiej połowy XI w. Opublikowała odnaleziony w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie spis książek biblioteki poklasztornej sporządzony po kasacie klasztoru na polecenie władz pruskich na przełomie 1834 i 1835 r. Spis wyliczał 1 283 woluminów ułożonych w 9 działach tematycznych. Rejestr zasobów biblioteki mogileńskiej opatrzony został poprawną notką bibliograficzną przy zidentyfikowanych inkunabułach, cytata z drukowanych gnieźnieńskich katalogów inkunabułów lub Centralnego Katalogu Inkunabułów Biblioteki Narodowej, a zidentyfikowane polonika wsparto cytata z *Bibliografii polskiej* Karola Estreichera [87].

Kolejne prace zawierają wykazy rękopisów: prawniczych z bibliotek kanoników regularnych Św. Augustyna na Śląsku – w Żaganiu i we Wrocławiu na Piasku (omówił je ks. Piotr Kołoczek) [37], liturgicznych Biblioteki Benedyktynek w Staniątkach, które wydał ks. Roman Nir [57]. Ks. R. Nir 2 artykuły poświęcił także zagadnieniu inkunabułów w Bibliotece oo. kamedułów na Bielanach pod Krakowem oraz krakowskich oo. kapucynów. Obydwu opracowaniom nadano ten sam schemat: przedstawiono we wstępie historię każdej z bibliotek, scharakteryzowano inkunabuły, podano alfabetyczny ich spis oraz indeks według miast i drukarzy [54; 55].

Treść wspomnianych artykułów skupiała się na dziejach i księgozbiorze bibliotek. Czasami jednak, szczególnie w przypadku księżnic klasztornych, interesowano się również biblioteczną archite-

kturą wewnątrz. Problemem tym zajął się Rafał Werszler, opisując bibliotekę opactwa cystersów w Krzeszowie na Dolnym Śląsku. Na tle wydarzeń historycznych opisano bibliotekę średniowieczną, barokową i klasycystyczną. Ta ostatnia – zachowana do dzisiaj w klauzurze klasztoru sióstr benedyktynek⁴ – jest pięknym przykładem dwupoziomowej architektury i umeblowania wewnątrz. Artykuł wzbogaciły liczne fotografie cysterskiej biblioteki [113]. Warto dodać, że autor w podobny sposób opisał także dolnośląską bibliotekę arystokratycznego rodu Schaffgotschów [114].

Biblioteki katedralne, kolegiackie, diecezjalne i parafialne

Zbiory jednej z najstarszych ksiąźnic kościelnych w Polsce, sięgającej swymi początkami przełomu X i XI w. Biblioteki Katedralnej w Gnieźnie scharakteryzowała J. Rył, jako wieloletni pracownik gnieźnieńskiego Archiwum Archidiecezjalnego. Na łamach pierwszego tomu „*Studia Gnesnensia*” opublikowała pochodzący z 1608 r. spis książek tej biblioteki. Jest to najstarszy dokument informujący o jej zasobach, ponieważ wcześniejsze spisy uwzględniały jedynie księgi liturgiczne. Wykaz obejmuje 466 tytułów, zarówno rękopisów jak i druków, ułożonych w działach tematycznych [91]. Osobne opracowanie poświęciła interesującej bibliotece kolegium penitencjarzy przy kościele metropolitalnym w Gnieźnie, ustanowionym w 1428 r. przez arcybiskupa Wojciecha Jastrzębca. Od początku istnienia kolegium gromadziło księgozbiór, na który składały się głównie dary testamentarne członków kolegium. Około 1800 r. zbiór został włączony do biblioteki kapitulnej. W aneksie podano tekst najstarszego do dziś zachowanego rejestru ksiąg z 1648 r. [88].

Obraz księgozbioru Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu utrwaliły prace biskupa wrocławskiego, wieloletniego dyrektora tejsze instytucji oraz Muzeum i Archiwum Archidiecezjalnego, ks. Wincentego Urbana. Podjął się on zadania upowszechnienia bardzo ważnej części, jaką stanowią rękopisy. Opublikował zachowane manuskrypty zawierające dzieła Mateusza z Krakowa (około 1335-1410), biskupa wormackiego, rękopisy historyczne i kaznodziejskie biblioteki [103, 105, 106]. Jak podkreślił ten wybitny historyk Kościoła, rękopisy średniowieczne świadczą o kulturze tamtych czasów, zamiłowaniach i zainteresowaniach ludzi tego środowiska [106, s. 251].

---

⁴ Po kasacie klasztoru w 1810 r. na ziemi krzeszowskiej po cystersach powrócili w 1919 r. benedyktyni i przebywali tam do II wojny światowej. W 1946 r. do klasztoru przybyły siostry klauzurowe benedyktyнки.

Z artykułu ks. Waldemara Graczyka dowiadujemy się o szesnasto- i siedemnastowiecznych zasobach kapituły katedralnej płockiej. Zbiory powiększały się głównie za przyczyną licznych darowizn, wśród których na uwagę zasłużył legat biskupa Piotra Dunina Wolskiego (1531-1590), którego księgozbiór zaliczał się do największych prywatnych zbiorów książkowych w ówczesnej Polsce [27].

Ks. Stanisławowi Poniatowskiemu średniowieczne zasoby biblioteki kapitulnej w Łowiczu posłużyły do rozważań nad stanem umysłowym kapłanów łowickich w XV w. Opierając się na zachowanych rękopisach średniowiecznych, łowickich kodeksach rękopiśmiennych znajdujących się w innych bibliotekach czy też wiadomościach dotyczących donacji książkowych na rzecz kapituły, autor wykazał, że miejscowe duchowieństwo tego czasu nie odbiegało zbyt wiele swoim poziomem intelektualnym od innych środowisk w kraju, jak np. w Krakowie lub Gnieźnie [72].

Biblioteka kolegiacka w Dobrym Mieście, należąca do jednych z najstarszych i najważniejszych księgozbiorów diecezji warmińskiej, stała się przedmiotem obszernego opracowania Haliny Keferstein. Wykorzystując materiały źródłowe w postaci akt Archiwum Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, przedstawiła dzieje ksiąźnicy od jej początku tj. XIV w. do 1814 r. Przeprowadziła wnikliwą analizę zawartości zbiorów, na które składały się książki przyporządkowane do działów: teologia, prawo, historia, humaniora (sztuki wyzwolone), varia [36]. Na zachowane do dziś katalogi biblioteki zwrócił uwagę w swojej pracy Paweł Błażewicz. Omówił szczegółowo 4 katalogi: „kromerowski” – sporządzony w czasie wizytacji kanonicznej za czasów biskupa Marcina Kromera w latach 80. XVI w.; „herriański” – spisany przez kanonika Ignacego Franciszka Herra, zawierający jego darowiznę; „kasacyjny” z 1814 r. oraz katalog wykonany około 1929 r. [5]

Z kolei Janina Formanowicz opracowała i przygotowała do druku katalog obejmujący 38 pozycji biblioteki kolegiaty Św. Stanisława w Szamotułach pierwotnie spisany przez ks. Leona Formanowicza (1878-1942), archiwariusza i bibliotekarza Archiwum Katedralnego w Gnieźnie. Podano m.in.: alfabetyczny spis inkunabułów, wykaz druków według miast i drukarzy, indeks proveniencji [22].

Natomiast ks. R. Nir wykonał katalog 39 rękopisów Biblioteki Diecezjalnej w Częstochowie, spośród których 2 najstarsze z XV w. pochodzą z klasztoru kanoników regularnych w Krzepicach [58].

Księgozbiory gromadzone w polskich parafiach to temat rzadko poruszany przez badaczy. Nie tylko brakuje całościowego i wielo-

aspektowego ich ujęcia, ale także prac dotyczących poszczególnych zbiorów parafialnych. Jak mało badań prowadzonych jest nad tymi posiadającymi już bogatą historię księżnicami (biblioteki tworzone przy parafiach już w XIV w.), pokazuje między innymi to, że w periodykach diecezjalnych odnaleziono zaledwie 3 artykuły im poświęcone.

Pierwszym z nich była obszerna rozprawa Adama Węsierskiego, omawiająca nie tyle jeden księgozbiór parafialny, ale bibliotekarstwo zorganizowane w czasach zaboru pruskiego w parafii Św. Katarzyny w Śliwicach (diecezja chełmińska). Jak dowiadujemy się z artykułu, inicjatorem pierwszej placówki bibliotecznej był w 1863 r. wyrobnik Józef Kałdowski, kolejno do rozwoju bibliotek przyczynili się ks. Marcin Kiljahn, ks. Teofil Krzeszowski oraz ks. Stanisław Sychowski. Ten ostatni na przełomie XIX i XX w. przyczynił się do organizacji lub reaktywowania bibliotek ludowych w 26 wioskach parafialnych. Rozwój tych bibliotek zahamował wybuch I wojny światowej. Autor przedstawił księgozbiór parafii Św. Katarzyny w Śliwicach, poruszył też problem cenzury i represji ze strony administracji pruskiej. Pokazał także funkcję patriotyczną bibliotek parafialnych, gdy w okresie niewoli podtrzymywały one ducha narodowego [115].

Krótszym, ale wartościowym opracowaniem, jest artykuł Izabeli Krasieńskiej, omawiający biblioteki parafialne na początku XX w. na terenie diecezji sandomierskiej. W oparciu o materiały archiwalne oraz wiadomości zawarte w ówczesnych czasopismach autorka wykazała, że biblioteki istniały w ramach miejscowych kół Związku Katolickiego lub Stowarzyszenia Robotników Chrześcijańskich przy parafiach różnego rodzaju – miejskich, małomiasteczkowych oraz wiejskich. Literaturę gromadzoną w tych placówkach pogrupować można zasadniczo w 3 działy: religijny, beletrystykę oraz książki z dziedziny gospodarstwa domowego. Ważnym elementem zbioru były książki patriotyczne, za których posiadanie duchowni byli karani, co potwierdził przytoczony przez autorkę przykład biblioteki w Siennie. Przy niektórych kościołach funkcjonowały również czytelnie z ustalonymi godzinami pracy. Na biblioteki parafialne spadły represje władz carskich, które najpierw w 1910 r. zawiesiły, a rok później zakazały ich działalności [41].

O księgozbiórze kościelnym parafii Siemonia, miejscowości w powiecie będzińskim, dowiadujemy się z artykułu ks. Jerzego Wolnego. Przytoczył on zachowane spisy księgozbioru z XVII-XIX w. Zbiory gromadzone do połowy XVIII w. były darami mieszczan krakowskich i księży pracujących w Siemoni [117].

Biblioteki seminariów duchownych i wydziałów teologicznych

W XVI w. zaczęły powstawać pierwsze seminaria duchowne, przy których gromadzono książki dla celów dydaktyczno-wychowawczych. Początkowo zbiory bibliotek seminaryjnych były niewielkie, ale zaczęły się powiększać w późniejszych stuleciach, zwłaszcza drogą darów i legatów testamentowych. Po kasacie klasztorów w XIX w. zaczęły do nich trafiać również fragmenty księgozbiorów zakonnych. Na kartach diecezjalnych czasopism teologicznych odnajdujemy wiele prac poświęconych analizie zbiorów tych książnic.

Wspomniano już, że pierwsze seminaryjne biblioteki dysponowały niewielką liczbą książek. Wyjątkiem była powstała w 1565 r. Biblioteka Kolegium Societatis Iesu w Braniewie, jedna ze świetniejszych kolekcji europejskich okresu renesansu, reformacji i kontrreformacji, którą omówił Jakub Z. Lichański. Podwaliny książnicy stanowiły zbiory miejscowej biblioteki franciszkańskiej oraz jednej z większych kolekcji prywatnych – z biblioteki Tomasza Wernera, kanonika warmińskiego. W 1626 r. podczas najazdu wojsk szwedzkich jej zbiory wywiezione zostały do Uppsali, gdzie znajdują się do dziś w bibliotece uniwersyteckiej [47].

Zabytkowym księgozbiorem może się poszczycić Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie. W jej skład wchodzi dzieła pochodzące z biblioteki pocysterskiej i z pomorskich bibliotek klasztornych, skasowanych w okresie sekularyzacji w XIX w. Najcenniejszy zasób utworzyły setki rękopisów i inkunabułów oraz tysiące starych druków jak również jedyny w Polsce egzemplarz *Biblii* Gutenberga, wydrukowanej w Moguncji w latach 1453-1455. Nic zatem dziwnego, że zbiory pelplińskie od dawna fascynują badaczy dawnej książki.

Informacji o dziejach i stanie obecnym inkunabułów pelplińskich dostarczyło opracowanie Marii Strutyńskiej, która wymieniła zespoły proveniencyjne kolekcji inkunabułów (543 pozycje w 391 woluminach), omówiła inkunabuły pod względem typograficznym i treściowym, zbadała ślady czytelnictwa i oprawy. Opracowanie uzupełniają wykazy dzieł, w tym pozycji unikatowych i zaginionych w czasie wojny, nienotowanych obecnie w zbiorach polskich [95].

Rękopisy filozoficzne biblioteki pelplińskiej zaprezentował ks. R. Nir. Spośród ogólnej liczby 640 manuskryptów odnotował 121 filozoficznych, w większości traktaty i komentarze do dzieł Arystotelesa i Piotra Lombarda. Prawie połowa to rękopisy średniowieczne. Najstarszy pochodzi z XII w. Autor spostrzegł, że w księgozbiorach kościelnych znajdują się wartościowe źródła rękopiśmienne z zakresu filozofii, jednakże niewiele bibliotek ogłosiło ich katalogi [56].

Ogólny zarys dziejów księżnicy pelplińskiej oraz charakterystykę zbiorów opublikowano na łamach „Studiów Pelplińskich”. Było to wystąpienie Barbary Góry podczas inauguracji roku akademickiego w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Pelplińskiej 20 października 2009 r. i jednocześnie uroczystego otwarcia nowego gmachu Biblioteki [25; Por. też 24].

Fragment zasobów Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Gościkowie-Paradyżu w postaci szesnastowiecznych druków zainteresował ks. Tomasza Błaszczyka. Biblioteka paradyska w 1989 r. posiadała 1 320 woluminów starodruków z czego 210 pochodzących z XVI w. Autor opisał kolekcję według oprawy dzieł, ośrodków wydawniczych, języka księgozbioru, dokonał analizy treściowej druków i zbadał czytelność [3].

Rozprawa ks. Kazimierza Rulki poświęcona superekslibrisom znajdującym się w zbiorach Biblioteki Seminarium Duchownego we Włocławku jest jedynym odnalezionym w czasopiśmie teologicznym opracowaniem poświęconym temu zagadnieniu. Superekslibrisy zostały uporządkowane chronologicznie od XVI do XIX w. W obrębie stuleci zastosowano dodatkowo kryterium socjologiczne – zgodnie z przynależnością do stanu społecznego posiadaczy superekslibrisów. Autor wymienił m.in. superekslibrisy papieskie (Klemensa VIII), królewskie (Zygmunta II Augusta, Stefana Batorego, Zygmunta III Wazy), biskupie i opackie (arcybiskupów Stanisława Karnkowskiego, Macieja Łubieńskiego, Jana Gabriela Podoskiego) i innych dostojników kościelnych, kanoników, teologów, kapłanów, osób świeckich oraz superekslibrisy niezidentyfikowane. Ks. K. Rulka dokładnie opisał każdy z superekslibrisów, symbolikę, stan zachowania, dzieło, na którym znalazł. Zaznaczył konieczność badań nad znakami własnościowymi, szczególnie ze względu na stopniowe niszczenie, jakiemu ulegają [84].

Ks. Ireneusza Werbińskiego zainteresowała część księgozbioru włocławskiej biblioteki seminaryjnej dotycząca teologii duchowości, której przyporządkował około 5 400 pozycji, w tym około 1 400 starych druków. Autor dokonał wnikliwej analizy zawartości tego działu podzielonego w katalogu rzeczowym biblioteki na 7 poddziałów. Zwrócił uwagę na możliwości wykorzystania literatury ascetycznej i mistycznej. Wykazał, że służy ona alumnom i studentom świeckim do przygotowania prac dyplomowych, ale i praktycznej formacji duchowej [112].

Ks. Mieczysław Olszewski wydał pierwszy znany inwentarz biblioteki (z 1820 r.) księży misjonarzy Św. Wincentego à Paulo w Białymstoku. W pierwszej części opublikował zgodny z oryginałem inwentarz biblioteki, kolejno druki zidentyfikowane, następnie wykaz

pozycji niezidentyfikowanych lub wątpliwych, na końcu umieścił zestawienie alfabetyczne wszystkich pozycji [64]. Ten sam autor zaprezentował także niewielki fragment księgozbioru malarza Augustyna Mirysa (1700-1790) zachowany w zbiorach białostockiej księżnicy [63].

W kręgu poszukiwań naukowych znalazło się również zagadnienie zbiorów muzycznych w księżnicach seminaryjnych. Ks. Henryk Ćwiek zajął się spuścizną muzyczną benedyktynek sandomierskich. Opisał zachowany materiał muzyczny w postaci kancjonałów, antyfonarzy i ksiąg głosowych – partesów. Ponadto przedstawił rys historyczny klasztoru oraz scharakteryzował kulturę muzyczną benedyktynek [17]. Natomiast Ewa Hauptman-Fischer opracowała i wydała katalog osiemnastowiecznych muzykaliów opactwa cysterskiego w Pelplinie znajdujących się w tamtejszej bibliotece seminaryjnej. Praca odzwierciedla muzyczną działalność cystersów pelplińskich. W rozprawie odnaleźć można rys historyczny opactwa, opis działalności muzycznej zakonników i charakterystykę utworów. Artykuł wzbogaca słownik z biogramami kompozytorów utworów wykonywanych w Pelplinie [30]. Z kolei Hubert Unverricht zwrócił uwagę na unikalne muzykalia znajdujące się w zbiorach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Legnickiej. W pierwszej pracy omówił kościelne utwory muzyczne pochodzące z parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i Św. Maternusa w Lubomierzu [99]. Na muzykalia z XIX i XX w. składają się głównie druki gdyż rękopisy stanowią niewielką część zbioru. Nuty gromadzono na potrzeby miejscowej parafii, szkoły i klasztoru sióstr benedyktynek. Autorami utworów byli w większości kompozytorzy śląscy, czescy, niemieccy i austriaccy [98]. W drugim artykule zajął się zachowanymi w formie rękopisów mszami *requiem* kompozytora Cajetana Vogla (około 1750-1794) związanego ze Śląskiem. Cztery spośród 8 znalezionych utworów uznanych zostało za unikalne, nie były bowiem znane wcześniej i nie zostały odnotowane w dotychczasowych publikacjach na temat twórczości tego kompozytora [100].

Jedynym opracowaniem omawiającym zbiory biblioteki wydziałów teologicznych jest artykuł Ewy Olszowy na temat czasopism niemieckojęzycznych wydanych na Śląsku do 1945 r. znajdujących się w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Na pokazną kolekcję śląskich periodyków składają się m.in. czasopisma kościelne, urzędowe, historyczne oraz o tematyce społeczno-kulturalnej [66].

Księgozbiory prywatne duchowieństwa

Najszerzej reprezentowanym na łamach przedstawianych czasopism zagadnieniem są prywatne biblioteki duchowieństwa. Fakt ten nie

może wywoływać zaskoczenia – na zasoby bibliotek kościelnych składają się przede wszystkim dzieła gromadzone przez wiele lat przez duchownych, które albo jeszcze za życia ich właściciela, albo po śmierci przekazywane były właśnie księżnicom kościelnym. Prywatne kolekcje odzwierciedlają zainteresowania właścicieli, często wybitnych przedstawicieli Kościoła polskiego, naukowców, historyków, kanonistów, a czasami po prostu duszpasterzy. Pokazują wypracowany warsztat pracy naukowej oraz kulturę intelektualną tej warstwy społecznej w danej epoce.

Pośród licznych publikacji wyróżniają się prace omawiające księgozbiory przechowywane w zbiorach Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu oraz Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku pióra dyrektorów tych instytucji: biskupa W. Urbana i ks. K. Rulki. Biskup W. Urban opublikował cały szereg rozpraw o śląskich bibliofilach, również na łamach czasopism, które nie zostały uwzględnione w niniejszym opracowaniu⁵. Wnikliwego badania doczekał się księgozbiór prepozyta wrocławskiej kapituły katedralnej, Gotarda Franciszka Schaffgotscha (1629-1668). Autor dokonał nie tylko analizy zawartości zbioru odzwierciedlającego zainteresowania właściciela historią Kościoła, misjologią, heraldyką i genealogią, ale i proveniencji dzieł, których większość stanowiły dary od wpływowych osobistości. Zwrócił uwagę na staranne oprawy książek świadczące o wielkiej dbałości i trosce o księgozbiór [104].

W kolejnych artykułach zajął się biblioteką wrocławskiego kanonika katedralnego Abrahama Ignacego Kirchner a Lilienkirch (1629-1688) oraz kolekcją kaznodziei katedralnego we Wrocławiu Piotra Gebauera (1575-1646), zwanego przez historyków „kolumną kościoła śląskiego” w okresie wojny trzydziestoletniej. Jego księgozbiór ks. K. Rulka ocenił jako skromny, ale ciekawy z powodu osoby, która go gromadziła [101; 102]. W następnej, obszernej pracy ks. K. Rulka przedstawił aż 5 księgozbiorów kanoników kapituły katedralnej we Wrocławiu: Macieja Jana Stephetiusa (1616-1668), Kaspra Henryka Oberga (1620-1679), Ignacego Leopolda Lassel a Climan (1626-1676), biskupa Karola Franciszka Neandra (1626-1693) i Jana Krzysztofa Sanniga (1641-1687). Zbiory zostały scharakteryzowane pod względem treści, proveniencji, oprawy książek oraz czytelności. Autor zaznaczył wpływ książki teologicznej w XVII w. na działalność duchowieństwa, szczególnie w kaznodziejstwie, a tym samym na odrodzenie religijno-

---

⁵ Szerzej na temat bogatego dorobku pisarskiego biskupa W. Urbana zob. [18].

moralne w diecezji wrocławskiej po trudnych doświadczeniach reformacji i wojny trzydziestoletniej [107], co nie wyparło protestantyzmu z tego terenu.

Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku należy do jednych z najbardziej zasobnych diecezjalnych bibliotek seminaryjnych. Jak pokazują liczne prace autorstwa ks. K. Rulki na jej zasoby składają się również zbiory prywatne kapłanów. Jedną z najstarszych kolekcji historycznych we Włocławku, której fragment zachował się w seminaryjnej księżnicy, jest księgozbiór Adama z Wiskitek (Wiskickiego), wikariusza i penitencjarza katedry włocławskiej, żyjącego na przełomie XVI i XVII w. O zawartości biblioteki ks. Adama dowiadujemy się przede wszystkim ze spisu obejmującego 234 pozycje ujętego w testamencie z 1635 r. Ks. K. Rulka zamieścił wykaz książek, opatrując go komentarzem bibliograficznym. Podkreślił, że jest to księgozbiór dość znaczny jak na przeciętny zbiór zwykłego kapłana i zasługuje na dalszą analizę [80].

W latach 1719-1864 seminarium duchowne we Włocławku było prowadzone przez księży ze Zgromadzenia Misjonarzy Św. Wincentego à Paulo. Stąd też w zbiorach biblioteki znajdują się zbiory książek misjonarzy, profesorów seminarium m.in.: ks. Jana Średnickiego (1794-1840), ks. Józefa Pawlickiego (1802-1868) i ks. Franciszka Płoszczyńskiego (1800-1873) [79].

Szeroko omówiony został księgozbiór braci bliźniaków Chodyńskich, których imieniem nazwana została włocławska biblioteka seminaryjna. Księża Zenon (1836-1887) i Stanisław (1836-1919) byli profesorami i rektorami seminarium włocławskiego i historykami tamtejszej diecezji. Gromadzona całe życie przez braci kolekcja liczyła ponad 4 000 woluminów. Posiadała znaczną wartość, szczególnie za sprawą okazałej liczby starych druków, których było około 1 500. Co ciekawe, choć jej właścicielami byli kapłani, to posiadała ona wyraźniejszy profil historyczny i prawniczy aniżeli teologiczny. Książki po śmierci braci trafiły do Biblioteki Seminarium Duchownego we Włocławku, lecz wiele dzieł zaginęło podczas II wojny światowej [83].

O upodobaniach intelektualnych inteligencji wileńskiej, duchownej i świeckiej świadczy kolejny przedstawiony przez ks. K. Rulkę księgozbiór ks. Stanisława Nawrockiego (1879-1958), kapłana diecezji włocławskiej i wileńskiej. Na kolekcję składały się 2 zbiory: ks. Nawrockiego oraz książki bibliofila wileńskiego, adwokata Jana Kamińskiego. Zasoby obydwu bibliotek zostały szczegółowo omówione, również proces ich gromadzenia oraz wykorzystanie [76].

Największym darem książkowym przekazanym do biblioteki w 2 połowie XX w. był księgozbiór ks. Jana Adameckiego (1895-1972),

nie tylko wieloletniego profesora Seminarium Duchownego we Włocławku, ale przede wszystkim bibliotekarza seminaryjnego. Całość kolekcji szacowana jest na ponad 5 000 woluminów, do dziś zachowało się około 3 620 pozycji. Jak wykazał autor opracowania, zbiór nie jest często wykorzystywany z powodu jego profilu językowego (86% stanowią książki obcojęzyczne, z czego 44% w języku francuskim). Pomimo że biblioteka osobista ks. Adameckiego nie zawiera starodruków, dzieł cennych i rzadkich, to zdaniem ks. K. Rulki składa się na wartościowy księgozbiór teologiczny [81].

W obszarze zainteresowań naukowych autora znalazły się również 2 kolekcje zmarłych niedawno kapłanów. Pierwsza to zgromadzony przez biskupa Romana Andrzejewskiego (1938-2003) zbiór liczący około 4 000 woluminów, głównie z zakresu filologii klasycznej i patrologii, ale i publikacji regionalnych oraz dotyczących wsi i jej problemów. Obecność tych ostatnich wynika z faktu, że biskup Andrzejewski w latach 1988-2001 zajmował się duszpasterstwem rolników z ramienia Episkopatu Polski. Księgozbiór nie był spisany, ani uporządkowany i po śmierci, zgodnie z wolą właściciela, został podzielony i przekazany różnym instytucjom i osobom. Według ks. K. Rulki nie był warsztatem pracy naukowej, ale służył bardziej osobistej lekturze i jako pomoc w działalności publicystycznej [77].

Drugą kolekcją jest księgozbiór ks. Stanisława Librowskiego (1914-2002), historyka, archiwisty, wieloletniego redaktora czasopisma „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. Ks. K. Rulka poświęcił książkom Librowskiego 2 artykuły w „Studiach Włocławskich”. Pierwszy przekazał jedynie charakterystykę zasobu [78]. W drugiej rozprawie autor dokonał szczegółowej analizy kolekcji, ukazując ją jako warsztat badań naukowych jej właściciela. Całość księgozbioru liczyła około 4 600 woluminów. Cenną jego część stanowił dział regionalny (około 900 pozycji), obejmujący wszelkie publikacje dotyczące diecezji oraz książki zakupione po zmarłym Zygmuncie Michale Wiśniewskim, znanym bibliofilu włocławskim. Dział regionalny był wielokrotnie wykorzystywany przez ks. Librowskiego do prac nad historią lokalnej ziemi. Imponująca była także liczba wydawnictw źródłowych oraz dzieł z zakresu nauk pomocniczych historii. Książki były celowo dobierane – służyły przygotowywaniu własnych publikacji naukowych oraz zajęć dydaktycznych. Jak ocenił autor artykułu, ks. Librowski posiadał takie książki, które w zupełności wystarczały do opracowania wszystkich podjętych przez niego tematów bez konieczności korzystania z innych księgozbiorów [82].

W zbiorach włocławskiej biblioteki seminaryjnej znajdują się ponadto kolekcje członków kapituły katedralnej we Włocławku.

Zaprezentowała je Bernardeta Iwańska-Cieślik. Omówiła motywacje, jakimi były dla gromadzenia książek: zdobyte wykształcenie, piastowane stanowiska oraz działalność pisarska i naukowa. Wskazała na zainteresowania bibliofilskie prałatów i kanoników kapituły – zapiski własnościowe czy dbanie o dalsze losy księgozbioru po śmierci właściciela. W aneksie podała nazwiska wrocławskiego duchowieństwa kapitulnego od XV do XX w., które posiadało księgozbiory wraz z zaznaczeniem danych o ich wielkości [32]. W drugiej publikacji autorka odniosła się do 2. opracowań dotyczących księgozbiorów szlacheckich – rodziny Strzemboszów i Andrzeja Lisieckiego, jakie ukazały się w 30. tomie „Prac Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie”. Scharakteryzowała krótko rozprawy i podała informacje o nieuwzględnionych w nich książkach pochodzących ze zbiorów rodziny Strzemboszów i Lisieckiego dostępnych w bibliotece seminaryjnej we Włocławku [15; 34; 67].

Temat księgozbioru biskupa Stanisława Wojciecha Okoniewskiego (1870-1944) podjął Krzysztof Nierzwicki. Przedstawił działalność bibliofilską pierwszego od czasów zaborów polskiego biskupa chełmińskiego, który wykazał się ogromną troską o rozwój pelplińskiej biblioteki seminaryjnej. Biskup Okoniewski zgromadził jedną z największych bibliotek prywatnych na Pomorzu, która przed II wojną światową liczyła ponad 12 000 tomów. Kolekcja poniosła ogromne straty w czasie okupacji, ponieważ część dzieł spalono, część wywieziono do Berlina lub rozproszono po wielu miejscach. Autor zajął się zbadaniem tej części kolekcji, która zachowała się w zbiorach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie w liczbie ponad 250 tomów. Okres wojenny szczęśliwie przetrwało wiele cennych poloników, w dużej części szesnastowiecznych. Autor omówił proveniencję zachowanych dzieł, oprawę, sposoby nabywania książek oraz ogłosił katalog zachowanych starodruków z kolekcji Okoniewskiego [51].

Natomiast ks. Marian Borzyszkowski w badaniach nad biblioteką ks. Stanisława Zdanowicza, profesora liturgiki i kaznodziei, skupił się na 53. starodrukach, które wraz z pozostałymi książkami przekazane zostały Bibliotece Warmińskiego Seminarium Duchownego „Hosianum” w Olsztynie [9].

Pełnego obrazu kolekcji zbieranej przez wiele lat przez biskupa Floriana Amanda Janowskiego (1725-1801) nie oddała także praca ks. Adama Nowaka. Wynika to z faktu, że ten pierwszy biskup tarnowski, a wcześniej wieloletni opat tyniecki, rezydował w kilku miejscach i już za jego życia księgozbiór był podzielony na kilka zespołów. Obecnie w zbiorach biblioteki seminaryjnej w Tarnowie

znajduje się 8 dzieł sygnowanych ekslibrisem biskupa oraz drobne druki, m.in. kazania dedykowane Janowskiemu – tzw. janowscjana [60].

Na łamach „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych” odnajdujemy kilka prac dotyczących prywatnych księgozbiorów księży. Weronika Pawłowicz przedstawiła księgozbiory wielu śląskich kapłanów m.in.: ks. Alojzego Ficka (1790-1862), ks. Antoniego Stabika (1807-1887), ks. Józefa Szafranka (1807-1884), ks. Augustyna Bogusława Weltzla (1817-1897), ks. Norberta Bonczyka (1837-1893), ks. Konstantego Damrota (1841-1895), ks. Józefa Gregora (1857-1926). Wykonała szeroką kwerendę w Bibliotece Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego, Bibliotece Kurii Diecezjalnej w Katowicach oraz Bibliotece Śląskiej [70]. Publikacja stanowi fragment pracy doktorskiej autorki [71].

Z kolei księgozbiór ks. Stanisława Janasika (1882-1942), profesora i rektora Seminarium Duchownego w Poznaniu, audytora Roty Rzymskiej, stał się przedmiotem artykułu Bogumiły Warzachowskiej. Kolekcję tworzy około 2 000 woluminów książek, w większości obcojęzycznych, o tematyce prawniczej, ze szczególnym uwzględnieniem prawa kanonicznego. Znajdują się w niej zarówno kodeksy specjalistyczne, prace dotyczące bardzo wąskich zagadnień kanonistycznych, jak również fachowe polskie i zagraniczne czasopisma prawnicze. Całość kolekcji to bardzo cenny materiał badawczy w zakresie prawa kanonicznego. Dzieła zbierane przez kilkadziesiąt lat zostały wprawdzie zapisane przez właściciela kościołowi Św. Stanisława w Rzymie, jednak późniejsi rektorzy uznali, że tak specjalistyczna literatura zostanie lepiej wykorzystana przez środowisko akademickie, toteż za pośrednictwem arcybiskupa Szczepana Wesołego księgozbiór trafił do Biblioteki Teologicznej w Katowicach [110].

Zbiory wymienionej księżnicy zasiliły też książki z księgozbiorów prywatnych ks. dr. Martina Gritza (1916-2002) i ks. prof. dr. Paula Bormanna (1926-2003) omówione przez ks. Wincentego Myszora. Ks. dr M. Gritz urodził się w Namysłowie na Śląsku, po wojnie osiadł w diecezji Rottenburg w Niemczech gdzie był duszpasterzem Ślązaków wysiedlonych z Polski oraz duszpasterzem wojskowym. Na zgromadzoną przez niego kolekcję składały się głównie książki związane z prowadzoną działalnością duszpasterską – liczne dotyczyły duszpasterstwa wojskowego, historii Kościoła na Śląsku, najnowszej historii Niemiec, politologii [49]. Natomiast ks. prof. dr P. Bormann był kapłanem archidiecezji Paderborn, rektorem i wykładowcą teologii pastoralnej i homiletyki tamtejszego Wydziału Teologicznego. Biblioteka ks. Bormanna obejmowała książki z zakresu teologii pastoralnej, homiletyki, pedagogiki i katechetyki. Ponadto znajdowały się w niej dokumenty dotyczące prawa uczelni i wydziałów teologicznych w Niemczech, jak również cenne prace

zbiorowe. Księgozbiór zawierał także znaczną liczbę fachowych czasopism teologicznych [50].

Straty poniesione przez biblioteki, rewindykacja zbiorów i kontrola księgozbiorów religijnych w 1960 r.

Tematem często podejmowanym przez badaczy jest zagadnienie zniszczeń, jakie spotkały księgozbiory kościelne w wyniku prowadzonych przez państwo polskie wojen lub strat spowodowanych trwającą od lat 80. XVIII w. kasatą klasztorów. W tej trudnej sytuacji znalazły się m.in. księgozbiory kościelne na terenie archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego, których dzieje na przełomie XVIII i XIX stulecia badał ks. Józef Krętosz. Tamtejszy Kościół został ciężko doświadczony przez józefińską politykę władców monarchii habsburskiej, zmierzającej do oderwania go od Kościoła powszechnego i podporządkowania woli panującego. Książki pochodzące ze skasowanych klasztorów poddano selekcji: „poprawne ideologicznie” przekazano do utworzonego przez państwo seminarium i fakultetu teologicznego we Lwowie, dublety zostały sprzedane na zasilenie funduszu religijnego. Z kolei tytuły „niebezpieczne dla czytelnika” przeznaczone zostały na zniszczenie. Zakazano sprowadzania książek z zagranicy, a do użytku dopuszczano jedynie tytuły wydawane za zgodą panującego. Autor poruszył również zagadnienie księgozbiorów parafialnych, omówił rozporządzenia władz państwowych dotyczące prowadzenia księgozbiorów, przedstawił wykaz bibliotek parafialnych w archidiecezji z początku XIX w. [42].

Kolejne publikacje analizowały stan zniszczeń wojennych i rewindykacji zbiorów po II wojnie światowej.

Szczególnie dotkliwe straty spowodowane działaniami okupanta dotknęły bogatą bibliotekę pelplińską, o czym pisała B. Góra. Część kolekcji trafiła do bibliotek uniwersyteckich w Poznaniu, Wrocławiu i Berlinie, część natomiast (około 10 000 tomów z działu naukowego) została spalona przez Niemców. Pelplinensia rozproszono po wielu miastach polskich: Gdańsku, Malborku, Wilkowie na Śląsku, Warszawie, Wrocławiu, Olsztynie oraz wywieziono do krajów sąsiednich: Czechosłowacji, Niemiec i ZSRR. W wyniku akcji rewindykacyjnej odzyskano niewiele ponad 1/3 zrabowanych dzieł. Szczęśliwie mimo działań wojennych przetrwały najcenniejsze zbiory, tj. *Biblia* Gutenberga i *Psalterz Dawida* z XVI w., które zgodnie z ustaleniami planu ewakuacji księgozbioru zainicjowanego jeszcze przed wybuchem wojny przez biskupa Okoniewskiego przewieziono do Warszawy, a stamtąd ewakuowano do Kanady [26].

Proces odzyskiwania książek ze zbiorów Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku, w świetle niepublikowanej dotąd korespondencji ks. Stefana Wyszyńskiego oraz ks. Franciszka Korszyńskiego, rektora seminarium, opisał Ryszard Nowicki. Księgozbiór seminaryjny został wywieziony przez okupanta w 1940 r. i składowany w poznańskim kościele Św. Michała. Najcenniejsze dzieła przewieziono do Smogulca. Po wojnie akcją zabezpieczania i rewindykacją zbiorów bibliotecznych na terenie Wielkopolski zajmowali się pracownicy Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu, kierowanej przez Aleksandra Birkenmajera. Podobnie jak w przypadku księżnicy pelplińskiej, działania rewindykacyjne przyniosły zwrot zaledwie 1/3 przedwojennego zasobu [61].

Problem sytuacji dóbr kultury po II wojnie światowej na obszarze byłych Prus Wschodnich przedstawił Paweł Błażewicz. Autor podjął się opracowania materiału zawartego w sprawozdaniu wykonanym przez Jerzego Żułkwę, który po wojnie został skierowany na teren okręgu mazurskiego w celu terenowych oględzin i weryfikacji stanu zachowania dóbr kultury ze stanem znanym z literatury fachowej. P. Błażewicz w oparciu o sprawozdanie dokonał zestawienia bibliotek i archiwów, również kościelnych, jakie istniały w miejscowościach na omawianym terenie. Autor korzystał z egzemplarza sprawozdania znajdującego się w zbiorach Biblioteki Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie, na którym nie zachowała się karta tytułowa, co uniemożliwia określenie m.in. czasu powstania wykazu oraz zleceniodawcy. Jak podkreślił P. Błażewicz, był to ważny materiał źródłowy, który nie tylko przedstawiał sieć bibliotek i archiwów na terenach byłych Prus Wschodnich, ale jednocześnie dowodził zainteresowania się polskich władz tamtejszymi dobrami kultury [4].

Trudnym momentem w dziejach księżnic kościelnych w PRL była przeprowadzona przez władze państwowe w dniach 22-24 sierpnia 1960 r. kontrola 26 bibliotek diecezjalnych seminariów duchownych, 38 seminariów zakonnych i 3 innych instytucji kościelnych [20, s. 129]. Rekonstrukcję tych wydarzeń w oparciu o akta Wojewódzkich Urzędów Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk oraz korespondencję przedstawicieli bibliotek poddanych rewizji odnajdujemy w pracach ks. Krzysztofa Bielawnego i Lidii Potykanowicz-Sudy.

Rewizję księgozbiorów Instytutu Katechetycznego w Gietrzwałdzie, Wyższego Seminarium Duchownego „Hosianum” w Olsztynie, Seminarium Misyjnego Ojców Werbistów w Pieniężnie przedstawił ks. K. Bielawny. Z placówek skonfiskowano ogółem 136 tytułów, w 421. egzemplarzach, których wykazy umieszczono w opracowaniu. Autor zajął

się ponadto problemem cenzury w drukach diecezji warmińskiej, szczególnie „Warmińskich Wiadomości Diecezjalnych” [2].

L. Potykanowicz-Suda opisała kontrolę bibliotek: Niższego i Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie, Biskupiego Seminarium Duchownego w Gdańsku-Oliwie, oo. franciszkanów w Gdyni i księży pallotynów w Gdańsku. Interesująca jest stosunkowo mała, wynosząca łącznie około 50 pozycji, suma „zabezpieczonych” przez władze ksiązek [73].

Za pewnego rodzaju podsumowanie problematyki ujętej w 6 ostatnich artykułach uznać można opracowanie ks. M. Borzyszkowskiego o znamienym tytule *Pomoc książki i przemoc wobec książki jako przejaw dobra i zła w działaniu człowieka na przykładzie dziejów kościelnych bibliotek warmińskich*. Przedstawia ono nie tylko burzliwe losy oraz straty poniesione przez księżnice diecezji warmińskiej w ciągu wieków, spowodowane działaniami wojennymi, wywozem dzieł czy restrykcjami administracyjnymi władz, ale ukazuje książkę, zbiory biblioteczne w szerszym, bardziej religijnym aspekcie. Książka od wieków pełni ogromną rolę w służbie ewangelizacji, przekazując naukę Chrystusa. Zdaniem autora „jest niezastąpionym środkiem rozwoju intelektualnego człowieka i tworzeniu przez człowieka świata dobra” [8, s. 81]. Zło tkwiące w niszczeniu ksiązek i bibliotek, jak zaznaczył ks. M. Borzyszkowski, było skierowane przeciwko wolności człowieka, jego prawa do rozwoju intelektualnego i religijnego [8, s. 90].

Zagadnienia współczesne bibliotek kościelnych

Publikacje już omówione skupiały się na dziejach bibliotek lub na analizie zawartości poszczególnych kolekcji, w większości o charakterze historycznym, zabytkowym. Jednak w diecezjalnych czasopismach teologicznych znajdują się również teksty, w których poruszane są współczesne problemy kościelnego bibliotekarstwa oraz zagadnienia związane z bieżącą działalnością bibliotek.

Niewątpliwie istotną rolę odgrywa współpraca międzybiblioteczna, której swoje wystąpienie na ogólnopolskiej konferencji naukowej w Bibliotece Uniwersyteckiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w styczniu 1977 r. poświęcił, a następnie zamieścił w „Poznańskich Studiach Teologicznych”, ks. Feliks Lenort. W tekście podkreślono konieczność kooperacji księżnic na kilku płaszczyznach: w zakresie gromadzenia, opracowania i udostępniania zbiorów, informacji naukowej oraz działalności badawczej, dydaktycznej i wydawniczej. Według autora, ośrodkiem koordynującym wszelkie postulowane działania, powinna być Biblioteka Uniwersytecka KUL z racji

największej liczby posiadanych zbiorów oraz sporej grupy doświadczonych pracowników [46].

O współpracy innego rodzaju informował komunikat Lidii Ippoldt na temat działalności koła naukowego „Bibliolog” z krakowskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w bibliotece pelplińskiej. Okazją do podjęcia współpracy stała się wycieczka studentów w 1983 r., którzy zafascynowani skarbami pelplińskimi kierowali się tam w następnych latach na obozy naukowe, zaliczane jako praktyka biblioteczna, podczas których zajmowali się porządkowaniem i katalogowaniem księgozbioru [31].

W bloku tematycznym poświęconym problemom aktualnej działalności bibliotek wyróżniają się sprawozdania podsumowujące funkcjonowanie placówek za jakiś okres. Tego rodzaju opracowanie, za lata 1993-1998, zamieścił ks. Stanisław Bastrzyk w „Studiach Sandomierskich” gdy pełnił funkcję dyrektora sandomierskiej biblioteki seminaryjnej [1]. Pięcioletni okres działalności Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach przedstawiła B. Warząchowska. Omówiła strukturę organizacyjną biblioteki, politykę gromadzenia zbiorów, aktualny stan księgozbioru, działalność informacyjną i dydaktyczną, jak również środowisko użytkowników księżnicy [108].

O działalności innych seminaryjnych księżnic dowiadujemy się z 3 kolejnych artykułów. Jolanta Szymańska ukazała okoliczności powstania Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Kaliszu oraz działalność placówki od 1997 r. do 2003 r. Podała wyczerpujące informacje na temat gromadzenia i opracowania zbiorów, komputeryzacji, warunków lokalowych, finansów i współpracy z innymi instytucjami [97].

„Ełckie Studia Teologiczne” z 2002 r. poświęcone zostały diecezji diecezji istnienia lokalnej diecezji. Z tej okazji początki tamtejszej biblioteki seminaryjnej, zbiory i sposoby ich pozyskiwania omówił ks. Ryszard Kurek [43]. Więcej informacji na temat tej samej księżnicy dostarczył artykuł Ewy Folejewskiej, w którym autorka zaprezentowała działalność, warunki lokalowe oraz zbiory, w szczególności stare druki z materiałem fotograficznym [21].

Recenzje książek i czasopism, sprawozdania z konferencji i wystaw bibliotecznych

Prawie wszystkie z czasopism diecezjalnych posiadają w swojej strukturze dział recenzyjny, w którym przedstawiane są najnowsze publikacje z dziedziny teologii, filozofii czy historii Kościoła. Jak wynika z przeprowadzonych badań, można tam również znaleźć krytyczne omówienia publikacji z zakresu bibliotekoznawstwa, w tym

następujących wydawnictw informacyjnych: *Wykaz czasopism teologicznych i filozoficznych w bibliotekach polskich*. Wyd. 2 popr. i uzup. (Warszawa 1968) [52], *Biblioteki Kościoła katolickiego w Polsce: informator*, oprac. Waldemar Witold Żurek (Kielce 2005) [75] oraz monografii bibliotek: Michał Marian Grzybowski, *Mądrość zbudowała sobie dom : 75-lecie Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku, 1928-2003* (Płock 2004) [29], B. Góra, *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie 1828-2000* (Kraków 2007) [96]. Ponadto omówiono publikacje: Witolda Jakóbczyka, *Towarzystwo Czytelni Ludowych 1880-1939* (Poznań 1982) [19]; Tomasza Moskała, *Biblioteki parafialne w archidiakonacie sandomierskim w XVIII w.* (Sandomierz 2005) [69]; *Kodeksy etyki bibliotekarskiej na świecie. Antologia narodowych kodeksów etycznych*, red. Zdzisław Gębołyś i Jacek Tomaszczyk, (Warszawa 2008) [62] i Jolanty Gwioździk, Edwarda Różyckiego, *Druki XVI wieku w zbiorach Biblioteki Katedralnej we Lwowie* (Warszawa 2008) [33]. J. Rył podała także informację o pracy *Biblioteka katedralna w Gnieźnie do połowy XVII wieku* [92].

Z wydawnictw zagranicznych opisano: *Handbuch der kirchlichen katholisch-theologischen Bibliotheken in der Bundesrepublik Deutschland und in West Berlin*, oprac. Franz Rudolf Reichert (Trier 1972) [53]; Michela A. Pegga, *A Catalogue of German Reformation Pamphlets (1516-1546) in Libraries of Great Britain and Ireland* (Baden-Baden 1973) [59]; Nojusa Feigelmanasa *Lietuvos inkunabulai* (Vilnius 1975) [39].

Jedynym zrecenzowanym czasopismem są „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, których treść i osiągnięcia, zdaniem ks. Stanisława Kotkowskiego, autora recenzji, warte były zalecenia czytelnikom „Studiów Sandomierskich”, z racji znajdujących się w nich materiałów dotyczących diecezji sandomierskiej [38, s. 361].

Przeprowadzona kwerenda pokazała, że periodyki teologiczne to także miejsce na sprawozdania z rozmaitych wydarzeń bibliotecznych, takich jak konferencje czy wystawy.

Z konferencją *Starodruki Biblioteki AWSD w Białymstoku i ich konserwacja*, zorganizowaną 10 kwietnia 2008 r. zaznajamiał tekst ks. M. Olszewskiego [65]. Natomiast B. Warząchowska zaprezentowała IX Forum Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Katowicach, które odbyło się 15 lutego 2007 r. i dotyczyło księgozbiorów klasztornych i kościelnych [111]. Drugi tekst autorki ukazał obrady XIII Walnego Zgromadzenia Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES w dniach 4-6 września 2007 r. [109]. Obydwa

relacjonowane wydarzenia miały miejsce w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Jedną z form działalności biblioteki jest przygotowanie wystaw bibliotecznych, które służą m.in. do prezentacji czasami mało znanych, ale interesujących czy też unikatowych zbiorów. Odnaleziono 7 sprawozdań z ekspozycji, co ciekawe większość z nich ukazuje dużą aktywność na tym polu Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego „Hosianum” w Olsztynie. Jej dyrektor, ks. M. Borzyszkowski, opisał następujące wystawy: poświęconą kard. Stanisławowi Hozjuszowi z okazji czterechsetlecia śmierci [11], ks. Walentemu Barczewskiemu (1856-1928) [13], Ignacemu Krasickiemu z okazji dwieście pięćdziesiątej rocznicy urodzin [12], ilustrującą pięćsetlecie odkrycia i ewangelizacji Ameryki [14], przedstawiającą dzieje Świętej Lipki [10] i towarzyszącą *Symposium Kromeriańskiemu* w maju 1989 r. [6]. W sprawozdaniach zamieszczał katalog wystaw oraz zdjęcia gablot.

Szerokie grono zainteresowanych, oprócz wymienionych powyżej ekspozycji, przyciągnęła także wystawa *Oblicza ewangelizacji Afryki* zorganizowana na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w dniach 2-20 czerwca 2009 r., a opisana przez ks. Grzegorza Witę. Ze sprawozdania można dokładnie zapoznać się z zaprezentowanymi na ekspozycji unikatowymi zbiorami Biblioteki Papieskiego Uniwersytetu Urbanianum i Papieskiej Biblioteki Misyjnej w Rzymie, obrazującymi 3 etapy misji Afryki [116].

Zagadnienia różne

Część z odnalezionych opracowań trudno jednoznacznie zakwalifikować do wymienionych już grup tematycznych. Są to rozmaite wykazy, przykładowo części księgozbioru – m.in. zestawienia prac znajdujących się we wrocławskiej bibliotece seminarijnej podaje ks. K. Rulka [85; 86]. Na łamach „Studiów Pelplińskich” odnajdujemy spis czasopism dostępnych w bibliotece naukowej tamtejszego Wyższego Seminarium Duchownego [94]. W „Studiach Warmińskich” z 1980 r., podano wykaz rękopisów archiwalnych i bibliotecznych zawierających publikowaną korespondencję Stanisława Hozjusza, kardynała i biskupa warmińskiego [117]. Z kolei Osvaldo Raineri umieścił na łamach „Warszawskich Studiów Teologicznych” wykaz rękopisów Enrico Cerulli z Biblioteki Watykańskiej [74].

Jedno opracowanie poświęcone jest pismom Św. Tomasza, które zachowały się w bibliotekach naukowych Gdańska, Pelplina, Torunia i Olsztyna. Ks. M. Borzyszkowski wymienił rękopisy, inkunabuły i starodruki zawierające pisma świętego oraz różne wydania jego dzieł,

znajdujące się w zbiorach Biblioteki Gdańskiej Polskiej Akademii Nauk, Biblioteki Seminarium Duchownego w Pelplinie, Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika i Książnicy Miejskiej w Toruniu, Biblioteki Seminarium Duchownego „Hosianum” w Olsztynie [7].

Wynikiem kwerendy w bibliotekach szwedzkich był rekonesans J. Z. Lichańskiego obecności w zbiorach dzieł wybitnych szesnastowiecznych biskupów warmińskich – S. Hozjusza i Marcina Kromera [48].

Z kolei w „Studiach Sandomierskich” z 2007 r. zamieszczono słowa podziękowania dla biskupa Edwarda Frankowskiego za dążenia do powołania w Stalowej Woli Filii Wydziału Nauk Społecznych KUL oraz za dbałość o tamtejszą Bibliotekę Uniwersytecką [23].

Spośród opracowań nie mieszczących się w omawianej tematyce, a wartych odnotowania, wymienić należy jeszcze artykuły ks. Wojciecha Cichosza o początkach pisma i książki, Marii Krajewskiej o bibliotece Braniewskich oraz Dariusza Kuźminy o książce religijnej w Polsce w XVI i XVII w. [16; 40; 44].

Podsumowanie

Pierwsze prace, jakie pojawiały się na łamach czasopism diecezjalnych, w większości poświęcono udostępnieniu rękopisów oraz rekonstrukcji zbiorów dawnych bibliotek – klasztornych, katedralnych i kolegiackich. Opracowania o wartości praktycznej, a więc o funkcjonowaniu bibliotek (głównie seminaryjnych) i organizacji zbiorów, pojawiły się dopiero od lat 90. XX wieku. Niesłabnącym od wielu lat zainteresowaniem cieszą się księgozbiory prywatne duchowieństwa, zarówno historyczne, jak i współczesne.

Omówione publikacje pokazują, że biblioteki kościelne interesują wielu naukowców duchownych i świeckich, choć artykuły ich dotyczące są często przemieszane z zagadnieniami teologicznymi i tym samym trudno dostrzegalne. Jedna trzecia czasopism poddanych kwerendzie nie uwzględnia w żadnym stopniu tematu kościelnych zasobów bibliotecznych. Jednak opracowania, jakie zostały odnalezione i omówione, zdecydowanie godne są zaprezentowania szerszemu gronu bibliotekoznawców.

WYKAZ CZASOPISM:

1. „Bielsko-Żywieckie Studia Teologiczne” T. 1 (1996) - 12 (2011)
2. „Colloquia Theologica Ottoniana” Nr 1-2 (2004) – 1-2 (2010)
3. „Colloquium Salutis: Wrocławskie Studia Teologiczne” T. 1 (1969) - 25 (1994)

4. „Częstochowskie Studia Teologiczne” T. 1 (1973) - 39 (2011)
5. „Ełckie Studia Teologiczne” T. 1 (2000) - 6 (2005)
6. „Kaliskie Studia Teologiczne” T. 1 (2002) - 8 (2009/2010)
7. „Kieleckie Studia Teologiczne” T. 1 (2002) - 10 (2011)
8. „Łódzkie Studia Teologiczne” T. 1 (1992) - 18 (2009)
9. „Perspectiva: Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” Nr 1 (2002) - 2 (2011)
10. „Poznańskie Studia Teologiczne” T. 1 (1972) - 24 (2010)
11. „Premislia Christiana” T. 1 (1987/1988) - 14 (2010/2011)
12. „Resovia Sacra” T. 1 (1994) - 17 (2010)
13. „Rocznik Teologiczny Śląska Opolskiego” T. 1 (1968) - 2 (1970)
14. „Roczniki Teologiczne Warszawsko-Praskie” T. 1 (2001) - 7 (2011)
15. „Sosnowieckie Studia Teologiczne” T. 1 (1993) - 10 (2010)
16. „Studia Bydgoskie” T. 1 (2007) - 4 (2010)
17. „Studia Diecezji Radomskiej” T. 1 (1998) - 10 (2010/2011)
18. „Studia Elbląskie” T. 1 (1999) - 12 (2011)
19. „Studia Ełckie” T. 8 (2006) - 13 (2011) (poprz.: „Ełckie Studia Teologiczne”)
20. „Studia Gdańskie” T. 1 (1973) - 26/27 (2010)
21. „Studia Gnesnensia” T. 1 (1975) - 25 (2011)
22. „Studia Koszalińsko-Kołobrzeskie” T. 1 (1992) - 17 (2011)
23. „Studia Loviciensia” T. 1 (1999) - 13 (2011)
24. „Studia Paradyskie” T. 1 (1985) - 20 (2010/2011)
25. „Studia Pelplińskie” T. 1 (1969) - 44 (2011)
26. „Studia Płockie” T. 1 (1973) - 37 (2009)
27. „Studia Sandomierskie” T. 1 (1980) - 18 z. 1 (2011)
28. „Studia Teologiczne: Białystok-Drohiczyn-Łomża” T. 1 (1983) - 29 (2011)
29. „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” T. 3 (1973) - 31 (2011) (poprz.: „Rocznik Teologiczny Śląska Opolskiego”)
30. „Studia Warmińskie” T. 1 (1964) - 46 (2009)
31. „Studia Włocławskie” T. 1 (1998) - 13 (2011)
32. „Szczecińskie Studia Kościelne” Nr 1 (1991) - 6 (1995)
33. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 1 (1968) - 44 z. 1-2 (2011)

34. „Świdnickie Studia Teologiczne” R. 1 (2004) - 8 (2011)
35. „Tarnowskie Studia Teologiczne” T. 5 (1972) - 30 cz. 1-2 (2011)
36. „Teologiczne Studia Siedleckie” R. 1 (2004) - 7 (2010)
37. „Theologica Thoruniensia” T. 1 (2001) - 7/8 (2006/2007)
38. „Warszawskie Studia Teologiczne” T. 1 (1983) - 24 cz. 1 (2011)

BIBLIOGRAFIA:

- [1] Bastrzyk S.: *Sprawozdanie z prac wykonanych w Bibliotece Seminarium Duchownego w Sandomierzu w latach 1993-1998.* „Studia Sandomierskie” T. 10 (2003), s. 368-375. ISSN 0208-7626.
- [2] Bielawny K.: *Cenzura i kontrola księgozbiorów religijnych w diecezji warmińskiej w okresie PRL-u.* „Studia Elbląskie” T. 8 (2007), s. 47-63. ISSN 1507-9058.
- [3] Błaszczuk T.: *Druki XVI-wieczne w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej w Gości kowie-Paradyżu.* „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” R. 6 nr 1 (2007), s. 5-26. ISSN 1730-4172.
- [4] Błazewicz P.: *Biblioteki i archiwa terenu byłych Prus Wschodnich w sprawozdaniu Jerzego Żułkwy. Straty zabytków ruchomych... (Biblioteka Muzeum Warmii i Mazur, Sygn. M-342).* „Studia Elbląskie” T. 7 (2006), s. 367-379. ISSN 1507-9058.
- [5] Błazewicz P.: *Katalogi Biblioteki Kapituły Kolegiackiej pod wezwaniem Najświętszego Zbawiciela i Wszystkich Świętych w Dobrym Mieście, jako źródło do badań nad księgozbiorem historycznymi na Warmii.* „Studia Warmińskie” T. 43 (2006), s. 277-287. ISSN 0137-6624.
- [6] Borzyszkowski M.: *Marcin Kromer – wystawa archiwalna i biblioteczna.* „Studia Warmińskie” T. 26 (1989), s. 221-224. ISSN 0137-6624.
- [7] Borzyszkowski M.: *Pisma św. Tomasza z Akwinu w bibliotekach Pomorza, Powiśla i Warmii.* „Studia Pelplińskie” T. 27 (1998), s. 339-349. ISBN 83-87668-20-6.
- [8] Borzyszkowski M.: *Pomoc książki i przemoc wobec książki jako przejaw dobra i zła w działaniu człowieka na przykładzie dziejów kościelnych bibliotek warmińskich.* „Studia Warmińskie” T. 36 (1999), s. 79-94. ISSN 0137-6624.
- [9] Borzyszkowski M.: *Starodruki po ś.p. ks. prof. dr Stanisławie Zdanowiczu, przekazane Bibliotece Warmińskiego Seminarium*

- Duchownego „Hosianum” w Olsztynie. „Studia Warmińskie”* T. 26 (1989), s. 243-248. ISSN 0137-6624.
- [10] Borzyszkowski M.: *Wystawa biblioteczna: Święta Lipka 1687-1987. „Studia Warmińskie”* T. 27 (1990), s. 325-329. ISSN 0137-6624.
- [11] Borzyszkowski M.: *Wystawa biblioteczna o Stanisławie Hozjuszu (1579). „Studia Warmińskie”* T. 18 (1981), s. 259-265. ISSN 0137-6624.
- [12] Borzyszkowski M.: *Wystawa biblioteczna z okazji 250. rocznicy urodzin Księcia Biskupa Warmińskiego Ignacego Krasickiego. „Studia Warmińskie”* T. 22/23 (1985/1986), s. 209-216. ISSN 0137-6624.
- [13] Borzyszkowski M.: *Wystawa o ks. Walentym Barczewskim (1856-1928) w pięćdziesiątą rocznicę jego śmierci. „Studia Warmińskie”* T. 18 (1981), s. 355-365.
- [14] Borzyszkowski M.: *500-lecie odkrycia i ewangelizacji Ameryki w świetle pism biskupa Jana Dantyszka i księgozbioru Seminarium Duchownego w Olsztynie. Uwagi na marginesie wystawy bibliotecznej. „Studia Warmińskie”* T. 29 (1992), s. 269-276. ISSN 0137-6624.
- [15] Bylinowa E.: *Renesansowy księgozbiór rodziny Strzemboszków. W: Księgozbiory szlacheckie XVI-XVII wieku. Kolekcje historyczne. Warszawa 2004, s. 17-105. ISBN 83-235-0117-3.*
- [16] Cichosz W.: *Początki pisma i książki, rekonstrukcja historyczno-kulturowy. „Studia Gdańskie”* T. 25 (2009), s. 245-258.
- [17] Ćwiek H.: *Spuścizna muzyczna benedyktynek sandomierskich. „Studia Diecezji Radomskiej”* T. 5 (2003), s. 571-588.
- [18] Dec I., Kaczorowski B.: *Misericordia et veritas. W hołdzie Biskupowi Wincentemu Urbanowi w XXV-lecie śmierci. Świdnica 2008, s. 45-60. ISBN 978-83-60663-20-2.*
- [19] Dworak H.: *Witold Jakóbczyk, Towarzystwo Czytelni Ludowych 1880-1939. Poznań 1982. [Rec.] „Studia Paradyskie”* T. 2 (1987), s. 425-427.
- [20] Fijałkowska B.: *Książki pod nadzorem. „Karta”* 1999 nr 29, s. 128-131. ISSN 0867-3764.
- [21] Folejewska E.: *Stan obecny i działalność Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Elku. „Studia Elckie”* T. 9 (2007), s. 341-349. ISSN 1896-6896.
- [22] Formanowicz J.: *Ks. Leona Formanowicza katalog biblioteki kolegiaty św. Stanisława w Szamotułach. „Studia Gnesnensia”* T. 7 (1982/1983), s. 349-362.

- [23] Gędek M.: *Mecenas Biblioteki Uniwersyteckiej w Stalowej Woli*. „Studia Sandomierskie” T. 14 z. 2-4 (2007), s. 419-420. ISSN 0208-7626.
- [24] Góra B.: *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie 1828-2000*. Kraków 2007. ISBN 978-83-7271-426-8.
- [25] Góra B.: *Pelplin miasto Biblii*. „Studia Pelplińskie” T. 43 (2010), s. 207-217. ISSN 0239-4456.
- [26] Góra B.: *Straty wojenne i rewindykacja zbiorów Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie*. „Studia Pelplińskie” T. 30 (2000), s. 199-220. ISSN 0239-4456.
- [27] Graczyk W.: *Księgozbiór Kapituły Katedralnej w Płocku w XVI i XVII wieku*. „Studia Płockie” T. 27 (1999), s. 193-200. ISSN 0137-4362.
- [28] Grajkowska L.: *Biblioteka klasztorna cystersów w Wągrowcu*. „Studia Gnesnensia” T.6 (1981), s. 209-220.
- [29] Gurzyńska-Bociek D.: *Ks. Michał Marian Grzybowski, Mądrość zbudowała sobie dom. 75-lecie Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku 1928-2003, Płock 2004, ss. 117*. [Rec.] „Studia Płockie” T. 32 (2004), s. 233-235. ISSN 0137-4362.
- [30] Hauptman-Fischer E.: *Osiemnastowieczne muzykalia opactwa cysterskiego w Pelplinie. Katalog i omówienie zbioru*. „Studia Pelplińskie” T. 37 (2006), s. 13-180. ISSN 0239-4456.
- [31] Ippoldt L.: *Działalność koła naukowego „Bibliolog” w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie*. „Studia Pelplińskie” T. 20 (1989), s. 303-304. ISBN 83-901192-1-8.
- [32] Iwańska-Cieślik B.: *Aspekty badań nad księgozbiorami członków kapituły katedralnej we Włocławku*. „Studia Włocławskie” T. 13 (2011), s. 189-203. ISSN 1506-5316.
- [33] Iwańska-Cieślik B.: *Jolanta Gwioździk, Edward Różycki, Druki XVI wieku w zbiorach Biblioteki Katedralnej we Lwowie, Warszawa : Wyd. DiG, 2008, 251 s.* [Rec.] „Studia Włocławskie” T. 12 (2009), s. 295-298. ISSN 1506-5316.
- [34] Iwańska-Cieślik B.: *Książki z księgozbioru rodziny Strzemboszków i Andrzeja Lisieckiego w zbiorach biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku. W uzupełnieniu pracy „Kolekcje historyczne, księgozbiory szlacheckie XVI–XVII wieku”*. „Studia Włocławskie” T. 9 (2006), s. 469-476. ISSN 1506-5316.
- [35] Janiak M., Bednarska-Ruszajowa K.: *Archiwa i biblioteki kościelne w publikacjach polskich. Bibliografia*. „Fides. Biuletyn bibliotek kościelnych” 1997 nr 1-2, s. 78-172. ISSN 1426-3777.

- [36] Keferstein H.: *Biblioteka kolegiacka w Dobrym Mieście. Zarys historyczny i próba charakterystyki zbiorów od początków do 1814 roku*. „Studia Warmińskie” T. 30 (1993), s. 301-334. ISSN 0137-6624.
- [37] Kołoczek P.: *Rękopisy prawnicze klasztornych bibliotek kano-ników regularnych św. Augustyna na Śląsku*. „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” T. 4 (1974), s. 207-225.
- [38] Kotkowski S.: „*Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne*” – *czasopi-smo poświęcone kościelnym zbiorom kulturalnym*. „Studia Sando-mierskie” T. 1 (1980), s. 360-364.
- [39] Krahel T.: *Litewskie inkunabuły*. „Studia Teologiczne. Białystok-Drohiczyn-Łomża” T. 2 (1984), s. 309-314.
- [40] Krajewska M.: *Biblioteka Izabeli i Jana Klemensa Branickich w Białymstoku*. „Studia Teologiczne. Białystok-Drohiczyn-Łomża” T. 7 (1989), s. 201-224. ISSN 0239-801X.
- [41] Krasieńska I.: *Biblioteki parafialne w diecezji sandomierskiej w początkach XX wieku (w świetle aktualnych badań)*. „Studia Sandomierskie” T. 10 (2003), s. 64-69. ISSN 0208-7626.
- [42] Krętosz J.: *Księgozbiory kościelne na terenie lwowskiej archidie-czji obrządku łacińskiego na przełomie XVIII/XIX w.* „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 40 z. 2 (2007), s. 405-421. ISSN 0137-3447.
- [43] Kurek R.: *Habent sua fata libelli – początki Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Elckiej*. „Elckie Studia Teo-logiczne” T. 3 (2002), s. 239-243. ISSN 1643-5532.
- [44] Kuźmina D.: *Książka religijna w czasach reformacji i kontr-reformacji w Rzeczypospolitej XVI i XVII w.* „Studia Elckie” T. 8 (2006), s. 153-161. ISSN 1896-6896.
- [45] Lademann M.: *Biblioteka klasztoru oo. reformatów w Wejherowie*. „Studia Pelplińskie” T. 27 (1998), s. 203-250. ISBN 83-87668-20-6.
- [46] Lenort F.: *Współpraca bibliotek kościelnych w Polsce*. „Poznań-skie Studia Teologiczne” T. 3 (1981), s. 407-412.
- [47] Lichański J. Z.: *Biblioteka Collegium Societatis Iesu w Braniewie. Próba charakterystyki*. „Studia Warmińskie” T. 27 (1990), s. 309-324. ISSN 0137-6624.
- [48] Lichański J. Z.: *Dziela Marcina Kromera i Stanisława Hozjusza w bibliotekach szwedzkich. Rekonesans*. „Studia Warmińskie” T. 26 (1989), s. 105-112. ISSN 0137-6624.
- [49] Myszor W.: *Ks. dr Martin Gritz i jego biblioteka*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 36 z. 1 (2003), s. 258-259. ISSN 0137-3447.

- [50] Myszor W.: *Ks. prof. dr Paul Bormann i jego biblioteka*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 37 z. 1 (2004), s. 174-176. ISSN 0137-3447.
- [51] Nierzwicki K.: *Pozostałości biblioteki biskupa Stanisława Wojciecha Okoniewskiego w zbiorach księżnicy WSD w Pelplinie*. „Studia Pelplińskie” T. 27 (1997), s. 79-103. ISBN 83-86491-73-6.
- [52] Nir R.: *Czasopisma teologiczne i filozoficzne w bibliotekach polskich*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 6 (1973), s. 367-369.
- [53] Nir R.: *Informator o bibliotekach kościelnych w Republice Federalnej Niemiec*. „Częstochowskie Studia Teologiczne” T. 7 (1979), s. 478-494.
- [54] Nir R.: *Inkunabuły w Bibliotece OO. Kamedułów na Bielanych pod Krakowem*. „Częstochowskie Studia Teologiczne” T. 11 (1983), s. 314-336. ISSN 0137-4087.
- [55] Nir R.: *Inkunabuły w Bibliotece OO. Kapucynów w Krakowie*. „Częstochowskie Studia Teologiczne” T. 11 (1983), s. 307-313. ISSN 0137-4087.
- [56] Nir R.: *Rękopisy filozoficzne Biblioteki Seminarium Duchownego w Pelplinie*. „Studia Gdańskie” T. 3 (1978), s. 185-213.
- [57] Nir R.: *Rękopisy liturgiczne Biblioteki PP. Benedyktynów w Staniątkach*. „Częstochowskie Studia Teologiczne” T. 4 (1978), s. 165-184.
- [58] Nir R.: *Rękopisy w Bibliotece Diecezjalnej w Częstochowie*. „Częstochowskie Studia Teologiczne” T. 6 (1978), s. 301-312.
- [59] Nir R.: *Michel A. Pegg, A Catalogue of German Reformation Pamphlets (1516-1546) in Libraries of Great Britain and Ireland, Baden-Baden 1973, ss. 339, Bibliotheca Bibliographica Aureliana t. 45. [Rec.]* „Częstochowskie Studia Teologiczne” T. 5 (1977), s. 333-337.
- [60] Nowak A.: *Z badań nad biblioteką biskupa Janowskiego*. „Tarnowskie Studia Teologiczne” T. 5 (1972), s. 209-218.
- [61] Nowicki R.: *Trzy listy ks. Stefana Wyszyńskiego i ks. Franciszka Korszyńskiego z lat 1945-1946 w sprawie rewindykacji Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku*. „Studia Gnesnensia” T. 18 (2004), s. 263-270. ISBN 83-89270-38-2.
- [62] Olszar H.: *Kodeksy etyki bibliotekarskiej na świecie. Antologia narodowych kodeksów etycznych, red. Zdzisław Gębołyś i Jacek Tomaszczyk, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (SBP), Warszawa 2008, 284 s. [Rec.]* „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 42 z. 1 (2009), s. 259-263. ISSN 0137-3447.

- [63] Olszewski M.: *Augustyna Mirysa zapiski na książkach*. „Studia Teologiczne. Białystok-Drohiczyń-Łomża” T. 8 (1990), s. 281-290. ISSN 0239-801X.
- [64] Olszewski M.: *Inwentarz Biblioteki Księży Misjonarzy św. Wincentego à Paulo w Białymstoku z 1820 roku*. „Studia Teologiczne. Białystok-Drohiczyń-Łomża” T. 7 (1989), s. 137-200. ISSN 0239-801X.
- [65] Olszewski M.: *Konferencja na temat: „Starodruki Biblioteki AWSO w Białymstoku i ich konserwacja”*. „Studia Teologiczne. Białystok-Drohiczyń-Łomża” T. 26 (2008), s. 618-620. ISSN 239-801X.
- [66] Olszowy E.: *Niemieckojęzyczne czasopisma wydane na Śląsku do 1945 r. w zbiorach Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 39 z. 1 (2006), s. 178-190. ISSN 0137-3447.
- [67] Opalińska K.: *Instygator koronny Andrzej Lisiecki i jego księgozbiór*. W: *Księgozbiory szlacheckie XVI-XVII wieku. Kolekcje historyczne*. Warszawa 2004, s. 107-207. ISBN 83-235-0117-3.
- [68] Pabin W.A.: *Bibliografia piśmiennictwa o polskich bibliotekach kościelnych za lata 1901-1965*. „Studia Theologica Varsaviensia” R. 8 nr 2 (1970), s. 349-368.
- [69] Pałubska Z.: *Tomasz Moskal, Biblioteki parafialne w archidiecezji sandomierskiej w XVIII w.*, Wydawnictwo Diecezjalne, Sandomierz 2005, ss. 511. [Rec.] „Studia Sandomierskie” T. 12 z. 2 (2005), s. 176-179. ISSN 0208-7626.
- [70] Pawłowicz W.: *Księgozbiory kapłanów śląskich XIX i XX w.* „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 38 z. 2 (2005), s. 421-438. ISSN 0137-3447.
- [71] Pawłowicz W.: *Księgozbiory polskiego duchowieństwa katolickiego na Górnym Śląsku w XIX i XX wieku (do 1939 r.)*. Katowice 2009. ISBN 978-83-7030-669-4.
- [72] Poniatowski S.: *Średniowieczne zasoby biblioteki kapitulnej jako źródło do poznania stanu umysłowego duchowieństwa łowickiego w XV w.* „Studia Loviciensia” 1999 nr 1, s. 120-131. ISSN 1509-2380.
- [73] Potykanowicz-Suda L.: *Kontrola bibliotek seminaryjnych i zakonnych w województwie gdańskim w 1960 roku w świetle akt Wojewódzkiego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Gdańsku*. „Studia Pelplińskie” T. 35 (2004), s. 205-216. ISSN 0239-4456.

- [74] Raineri O.: *I manoscritti Cerulli Etiopici 240-245 della Biblioteca Vaticana*. „Warszawskie Studia Teologiczne” T. 12 nr 2 (1999), s. 223-234. ISBN 83-87802-37-9.
- [75] Rulka K.: *Biblioteki Kościoła katolickiego w Polsce. Informator, oprac. ks. Waldemar Witold Żurek, Kielce: Wyd. „Jedność” 2005, 335 s. ; 20,7 cm. (Biblioteka Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL ; nr 4)*. [Rec.] „Studia Włocławskie” T. 9 (2006), s. 477-482. ISSN 1506-5316.
- [76] Rulka K.: *Dwa wileńskie księgozbiory inteligenckie z XX w. w Bibliotece Seminarium Duchownego we Włocławku*. „Studia Włocławskie” T. 4 (2001), s. 365-384. ISSN 1506- 5316.
- [77] Rulka K. [w tekście: K.R.]: *Informacja o księgozbiorze bpa Romana Andrzejewskiego*. „Studia Włocławskie” T. 7 (2004), s. 484-486. ISSN 1506-5316.
- [78] Rulka K. [w tekście: K.R.]: *Informacja o księgozbiorze ks. Stanisława Librowskiego*. „Studia Włocławskie” T. 7 (2004), s. 482-484. ISSN 1506-5316.
- [79] Rulka K.: *Księgozbiory profesorów ze Zgromadzenia Księża Misjonarzy w Bibliotece Seminarium Włocławskiego*. „Studia Włocławskie” T. 5 (2002), s. 412-438. ISSN 1506-5316.
- [80] Rulka K.: *Księgozbiór Adama z Wiskitek wikariusza i penitencjarza katedry włocławskiej z XVI/XVII wieku*. „Studia Włocławskie” T. 7 (2004), s. 428-446. ISSN 1506-5316.
- [81] Rulka K.: *Księgozbiór ks. Jana Adameckiego, teologa i bibliofila włocławskiego*. „Studia Włocławskie” T. 2 (1999), s. 377-404. ISSN 1506-5316.
- [82] Rulka K.: *Księgozbiór ks. Stanisława Librowskiego jako element warsztatu naukowego historyka*. „Studia Włocławskie” T. 10 (2007), s. 96-117. ISSN 1506-5316.
- [83] Rulka K.: *Księgozbiór księży Chodyńskich w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku*. „Studia Włocławskie” T. 3 (2000), s. 418-438. ISSN 1506- 5316.
- [84] Rulka K.: *Superekslibrisy w zbiorach Biblioteki Seminarium Duchownego we Włocławku*. „Studia Włocławskie” T. 6 (2003), s. 527-557. ISSN 1506-5316.
- [85] Rulka K.: *Wykaz nieopublikowanych prac magisterskich i doktorskich przechowywanych w bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku*. „Studia Włocławskie” T. 4 (2001), s. 405-432. ISSN 1506-5316.

- [86] Rulka K.: Wykaz prac niepublikowanych dotyczących diecezji włocławskiej. „Studia Włocławskie” T. 5 (2002), s. 448-470. ISSN 1506-5316.
- [87] Rył J.: *Biblioteka klasztoru benedyktynów w Mogilnie na początku XIX wieku*. „Studia Gnesnensia” T. 5 (1979-80), s. 333-370.
- [88] Rył J.: *Biblioteka kolegium penitencjarzy przy kościele metropolitalnym w Gnieźnie w świetle zachowanych inwentarzy*. „Studia Gnesnensia” T. 2 (1976), s. 205-223.
- [89] Rył J.: *Katalog książek biblioteki pobernardyńskiej w Bydgoszczy*. „Studia Gnesnensia” T. 8 (1984-1985), s. 293-350. ISSN 0239-9407.
- [90] Rył J.: *Losy biblioteki Bernardynów w Bydgoszczy po kasacie klasztoru w świetle odnalezionych dokumentów*. „Studia Gnesnensia” T. 7 (1982-1983), s. 337-348.
- [91] Rył J.: *Najstarszy spis książek (1608 r.) biblioteki katedralnej w Gnieźnie*. „Studia Gnesnensia” T. 1 (1975), s. 229-251.
- [92] Rył J.: *Rozprawa o dziejach biblioteki katedralnej w Gnieźnie*. „Studia Gnesnensia” T. 1 (1975), s. 257-261.
- [93] Sobański R.: *Pierwsze lata „Śląskich Studiów Historyczno-Teologicznych”*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 42 z. 1 (2009), s. 8-15. ISSN 0137-3447.
- [94] *Spis czasopism dostępnych w bibliotece naukowej WSD w Pelplinie*. „Studia Pelplińskie” T. 34 (2003), s. 371-375. ISSN 0239-4456.
- [95] Strutyńska M.: *Dzieje i stan obecny kolekcji inkunabułów pelplińskich*. „Studia Pelplińskie” T. 17 (1986), s. 319-344.
- [96] Szulist W.: *Barbara Góra, Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie 1828-2000, Kraków 2007, ss. 571, kolorowe ilustr., Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej*. [Rec.] „Studia Pelplińskie” T. 39 (2008), s. 411-414. ISSN 0239-4456.
- [97] Szymańska J.: *Biblioteka Wyższego Seminarium Diecezji Kaliskiej i kierunki jej rozwoju w latach 1997-2003*. „Kaliskie Studia Teologiczne” T. 3 (2004), s. 371-387. ISSN 1643-6296.
- [98] Tomczak B. S.: *Biblioteka bernardynów w Poznaniu w latach 1656-1836*. „Poznańskie Studia Teologiczne” T. 4 (1983), s. 401-422. ISSN 0209-3472.
- [99] Unverricht H.: *Musikwerke für die katholische Kirche aus Liebenthal (Isergebirge) in der Bibliothek des Bistums Liegnitz (Legnica)*. „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” R. 2 nr 2 (3) (2003), s. 222-231. ISSN 1730-4172.

- [100] Unverricht H.: *Vier neue Requiem-Vertonungen von Cajetan Vogel*. „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” R. 5 nr 2 (9) (2006), s. 141-146. ISSN 1730-4172.
- [101] Urban W.: *Abraham Ignacy Kirchner a Lilienkirch i jego księgozbiór*. „Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne” T. 8 (1976), s. 55-71.
- [102] Urban W.: *Archidiakon Piotr Gebauer i jego biblioteka z XVII wieku*. „Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne” T. 9 (1977), s. 61-73.
- [103] Urban W.: *Dzieła Mateusza z Krakowa w zbiorach Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu*. „Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne” T. 5 (1973), s. 243-251.
- [104] Urban W.: *Gotard Franciszek Schaffgotsch prepozyt kapituły wrocławskiej jako bibliofil XVII wieku*. „Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne” T. 13 (1981), s. 41-152.
- [105] Urban W.: *Rękopisy historyczne w zbiorach Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu*. „Studia Płockie” T. 5 (1977), s. 274-289.
- [106] Urban W.: *Rękopisy kaznodziejskie Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu*. „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” T. 3 (1973), s. 251-272.
- [107] Urban W.: *Szkice z dziejów bibliotek kanoników kapituły katedralnej we Wrocławiu w XVII wieku*. „Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne” T. 7 (1975), s. 149-214.
- [108] Warząchowska B.: *Działalność Biblioteki Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 39 z. 2 (2006), s. 438-445. ISSN 0137-3447.
- [109] Warząchowska B.: *Federacja Bibliotek Kościelnych FIDES (Katowice)*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 42 z. 1 (2009), s. 279-281. ISSN 0137-3447.
- [110] Warząchowska B.: *Kolekcja książek księdza Stanisława Janasika w Bibliotece Teologicznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 43 z. 2 (2010), s. 354-367. ISSN 0137-3447.
- [111] Warząchowska B.: *IX Forum Sekcji Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Katowicach na temat: Problematyka księgozbiorów klasztornych i kościelnych*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 40 z. 2 (2007), s. 496-498. ISSN 0137-3447.
- [112] Werbiński I.: *Charakterystyka zbioru publikacji z zakresu teologii duchowości w bibliotece seminaryjnej we Włocławku oraz*

- możliwości jego wykorzystania. „Studia Włocławskie” T. 12 (2009), s. 238-255. ISSN 1506-5316.
- [113] Werszler R.: *Architektura wnętrza i umeblowanie biblioteki opactwa cystersów w Krzeszowie w świetle wydarzeń historycznych*. „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” R. 8 nr 1 (14) (2009), s. 229-252. ISSN 1730-4172.
- [114] Werszler R.: *Dolnośląska biblioteka Schaffgotschów. Lokalizacja, księgozbiór, wnętrza, meble*. „Perspectiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” R. 9 nr 2 (2010), s. 232-256. ISSN 1730-4172.
- [115] Węsierski A.: *Rozwój bibliotekarstwa w parafii św. Katarzyny w Śliwicach w czasach zaboru pruskiego*. „Studia Pelplińskie” T. 37 (2006), s. 319-352. ISSN 0239-4456.
- [116] Wita G.: *Wybór dokumentów ze zbiorów Biblioteki Papieskiego Uniwersytetu Urbanianum i Papieskiej Biblioteki Misyjnej zaprezentowanych podczas wystawy „Oblicza ewangelizacji Afryki”, Katowice, 2-20 czerwca 2009 roku*. „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne” T. 43 z. 2 (2010), s. 384-396. ISSN 0137-3447.
- [117] Wolny J.: *Z przeszłości życia kościelnego na terytorium obecnej diecezji sosnowieckiej*. *Archiwum i księgozbiór kościelny parafii Siemonia*. „Sosnowieckie Studia Teologiczne” T. 4 (1999), s. 297-324. ISBN 83-86473-68-1.
- [118] *Wykaz rękopisów archiwalnych i bibliotecznych zawierających publikowaną korespondencję*. „Studia Warmińskie” T. 17 (1980), s. 42-44.
- [119] Żmuda R.: *Bibliografia piśmiennictwa o polskich bibliotekach kościelnych za lata 1966-1979*. „Studia Theologica Varsaviensia” R. 19 nr 2 (1981), s. 245-284.
- [120] Żmuda R.: *Bibliografia piśmiennictwa o polskich bibliotekach kościelnych za lata 1980-1990*. „Saeculum Christianum” R. 8 nr 2 (2001), s. 181-249. ISSN 1232-1575.
- [121] Żmuda R.: *Bibliografia piśmiennictwa o polskich bibliotekach kościelnych za lata 1991-2000*. „Saeculum Christianum” R. 11 nr 1 (2004), s. 179-246. ISSN 1232-1575.

Ewa Olszowy
Theological Library
University of Silesia in Katowice
e-mail: ewa@wtl.us.edu.pl

CHURCH LIBRARIES IN THE DIOCESAN SCIENTIFIC JOURNALS

ABSTRACT:

The aim of the article is to show how the subject of church libraries is treated in theological journals published by Polish theological seminaries. The analysis, which includes nearly 40 titles, shows that church library issues appear in about 100 publications. The subjects of interest are mostly monastery libraries, collections of seminar libraries and private collections of the clergy.

KEYWORDS:

Church libraries. Theological journals.